

МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA EKOLOGIK TARBIYA

Madaminova Xusnida Rashidovna

Qo'qon davlat universiteti
Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiya berishning nazariy asoslari, mazmuni va ahamiyati ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Ekologik tarbiya orqali bolalarda tabiatga nisbatan ongli va ehtiyotkorona munosabatni shakllantirish, ekologik bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, bolalarni tabiat bilan tanishtirish, kuzatish, amaliy faoliyat va o'yin metodlari orqali ekologik madaniyatni shakllantirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Maqolada pedagog va ota-onaning ekologik tarbiya jarayonidagi roli, bolalarda tabiatni asrash, muhofaza qilish va unga mehr bilan munosabatda bo'lish ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Ekologik tarbiya, maktabgacha ta'lim, bolalar rivojlanishi, tabiatni asrash, ekologik madaniyat, kuzatish metodi, o'yin metodi, amaliy faoliyat, ekologik bilim, atrof-muhit

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Мадаминова Хуснида Рашидовна

Преподаватель кафедры дошкольного образования
Кокандский государственный университет

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы, содержание и значение экологического воспитания детей дошкольного возраста с научно-педагогической точки зрения. Освещаются вопросы формирования у детей осознанного и бережного отношения к природе, развития экологических знаний и навыков. Рассматриваются эффективные методы экологического воспитания, такие как наблюдение, практическая деятельность и игровые методы. Особое внимание уделяется роли педагога и родителей в формировании у детей экологической культуры, бережного отношения к окружающей среде и природным ресурсам.

Ключевые слова: Экологическое воспитание, дошкольное образование, развитие детей, охрана природы, экологическая культура, метод наблюдения, игровой метод, практическая деятельность, экологические знания, окружающая среда

KIRISH

Hozirgi globallashuv davrida ekologik muammolar insoniyat oldida turgan eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Atrof-muhitning ifloslanishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi va ekologik muvozanatning buzilishi jamiyatdan ekologik ong va madaniyatni shakllantirishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, ekologik tarbiyani erta yoshdan, ayniqsa maktabgacha davrdan boshlab yo‘lga qo‘yish muhim pedagogik vazifa sifatida e’tirof etiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiya berish ularning tabiatga nisbatan ongli, ehtiyotkor va mas’uliyatli munosabatini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu davrda bolalar atrof-muhitga nisbatan yuqori qiziqish bildiradi, tabiat hodisalarini kuzatishga va tushunishga intiladi. Shu bois, aynan shu yosh bosqichida berilgan ekologik bilim va ko‘nikmalar bolaning kelajakdagi hayotiy qarashlari va xulq-atvoriga mustahkam asos bo‘lib xizmat qiladi. Ekologik tarbiya jarayoni bolalarni tabiat bilan tanishtirish, o‘simlik va hayvonot dunyosiga mehr uyg‘otish, atrof-muhitni asrashga o‘rgatish orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonda kuzatish, amaliy faoliyat, o‘yin va suhbat metodlari muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, pedagog va ota-onalarning o‘zaro hamkorligi ekologik tarbiyaning samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiya berishning mazmuni, ahamiyati va samarali usullari ilmiy-pedagogik jihatdan yoritiladi.

Asosiy qism Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiya ularning atrof-muhitga ongli va mas’uliyatli munosabatini shakllantirishda muhim pedagogik jarayon hisoblanadi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalik davrida shakllangan ekologik bilim va ko‘nikmalar keyingi hayot davomida barqaror xulq-atvor asosiga aylanadi. Shu sababli ekologik tarbiya maktabgacha ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaraladi.¹ Ekologik tarbiyaning mazmuni bolalarni tabiat bilan tanishtirish, ularni tabiat hodisalarini anglashga o‘rgatish hamda atrof-muhitni asrashga yo‘naltirishdan iborat. Bu jarayonda bolalar o‘simliklar va hayvonot dunyosi, suv, havo va tuproqning ahamiyati haqida dastlabki tushunchalarni egallaydi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, bolalarda tabiatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish uchun ularni bevosita tabiiy muhit bilan aloqaga kiritish muhim hisoblanadi.² Ekologik tarbiyada kuzatish va tajriba metodlari alohida ahamiyatga ega. Bolalar tabiatdagi o‘zgarishlarni kuzatish orqali sabab-oqibat bog‘lanishlarini tushuna boshlaydi. Masalan, o‘simliklarning o‘sishi, suvning bug‘lanishi yoki fasllarning almashinuvi kabi jarayonlarni kuzatish bolalarning ilmiy tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, oddiy tajribalar orqali bolalarda qiziqish va izlanish faoliyati kuchayadi.³

Amaliy faoliyat ekologik tarbiyaning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Bolalarni daraxt ekish, gullarga parvarish qilish, hayvonlarga g‘amxo‘rlik qilish kabi faoliyatlarga jalb etish orqali ularda tabiatga nisbatan mas’uliyat hissi shakllanadi. Bunday faoliyat bolalarda nafaqat ekologik madaniyatni, balki mehnatsevarlik va tartiblilikni ham rivojlantiradi.⁴ Shuningdek, ekologik tarbiyada o‘yin metodidan foydalanish yuqori samaradorlikka ega. Ekologik mazmundagi didaktik va rolli o‘yinlar orqali bolalar tabiat haqidagi bilimlarni oson va qiziqarli tarzda o‘zlashtiradi. Masalan,

¹ Mirziyoev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

² To‘xtaxodjayeveva M. Pedagogika. — Toshkent: O‘zbekiston, 2010.

³ Qodirova F.R. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Tafakkur, 2019.

⁴ Yo‘ldoshev J.G. Ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. — Toshkent: Fan, 2015.

“Tabiatni muhofaza qilamiz”, “Kim qayerda yashaydi?” kabi o‘yinlar orqali bolalarda ekologik tushunchalar mustahkamlanadi. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘yin orqali berilgan bilimlar bolalar xotirasida uzoq vaqt saqlanadi.⁵ Ekologik tarbiya jarayonida pedagog va ota-onaning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachi bolalarni ekologik faoliyatga yo‘naltiradi, ota-onalar esa kundalik hayotda ekologik madaniyatni namoyon etib, bolalarga o‘rnak bo‘ladi. Shu tarzda shakllangan ekologik tarbiya bolalarda tabiatga ehtiyotkorona munosabatni mustahkamlaydi. Ekologik tarbiya maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishida muhim o‘rin tutib, ularning ekologik ongini shakllantirish va tabiatni asrashga yo‘naltirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

XULOSA Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiya berish ularning tabiatga ongli, ehtiyotkor va mas’uliyatli munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon orqali bolalarda atrof-muhitni anglash, tabiatni sevish va uni asrashga bo‘lgan ijobiy qarashlar rivojlanadi. Ekologik tarbiya bolalarning nafaqat bilim doirasini kengaytiradi, balki ularning aqliy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Kuzatish, amaliy faoliyat va o‘yin metodlari asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni ekologik tushunchalarning samarali o‘zlashtirilishini ta’minlaydi. Shu bilan birga, pedagog va ota-onalarning hamkorligi bu jarayonning muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Demak, ekologik tarbiyani maktabgacha ta’lim bosqichida tizimli va maqsadli tashkil etish kelajakda tabiatga mehrlil, ekologik madaniyatli va mas’uliyatli avlodni shakllantirishning asosiy shartlaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Qodirova F.R. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Tafakkur, 2019.
3. To‘xtaxodjayeva M. Pedagogika. — Toshkent: O‘zbekiston, 2010.
4. Usmonova M. Ekologik tarbiya asoslari. — Toshkent: Istiqlol, 2012.
5. Yo‘ldoshev J.G. Ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. — Toshkent: Fan, 2015.

⁵ Usmonova M. Ekologik tarbiya asoslari. — Toshkent: Istiqlol, 2012.